

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник матеріалів IV підсумкової науково-
практичної студентської конференції ONEU
"Сучасні виклики економіки"

17 квітня 2024 р.

Одеса 2024

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Результати досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених свідчать про те, що агресію як психосоціальне явище необхідно вивчати комплексно. Наразі велика кількість учених досліджують питання агресивності, зокрема причини її виникнення, наслідки, вплив навколишнього середовища тощо, використовуючи у дослідженні різні методи та підходи, як от: експеримент, спостереження, опитування та аналіз соціальних факторів.

Агресія є складним і багатогранним явищем, яке включає в себе фізіологічні, психологічні, соціальні та культурні аспекти. Дослідження агресії здійснюються в різних галузях, таких як: психологія, соціологія, нейробіологія, генетика, а також медицина і криміналістика. Одна група досліджень сфокусована на вивченні впливу фізіологічних факторів на агресивну поведінку. Наприклад, визначається роль гормонів в регулюванні агресії, роль генетичних факторів у визначенні схильності до агресії тощо [1]. Інша група досліджень зосереджена на вивченні психологічних факторів – навчання та соціалізація. Досліджується роль виховання, сімейного середовища та різних факторів стресу у формуванні агресивної поведінки; вивчається соціальний контекст агресії, зокрема роль норм і цінностей в суспільстві, вплив масової культури і медіа на поширення агресії. Такі дослідження допомагають зрозуміти, як соціальні структури впливають на розповсюдження агресивної поведінки [2].

Отже, агресію необхідно досліджувати комплексно. Такий підхід дозволяє отримати більш повну картину про походження і розвиток агресивної поведінки, а також розробити ефективні методи його запобігання та лікування. Агресивність та агресія є цілком природними явищами, проте їх негативні прояви можуть призводити до конфліктів, насильства та шкоди іншим. Тому виховання агресивності та контроль над агресією є важливим моментом у формуванні здорової особистості.

Згідно з Ф. Бассіном, вбачати агресивність особистості в будь-яких агресивних діях недоцільно. Існує важлива різниця між поняттями «агресія» і «агресивність». Агресивні дії можуть бути викликані різними факторами та контекстом і не завжди свідчать про наявність агресивної особистості. агресивність може виявлятися не тільки в явно агресивних діях, але і в більш субтельних та непомітних формах. Ф. Бассін стверджує, що сама агресивність не робить суб'єкта соціально небезпечним. Це пояснюється тим, що зв'язок між агресивністю і агресією не є однозначним. Є імовірність, що агресивні дії не мають соціально небезпечних або неприйнятних суспільством форм. Загалом Ф. Бассін вказує на потребу розрізнення поняття «агресія» і «агресивність» і

підкреслює, що агресивність сама по собі не є ознакою соціальної небезпеки.

Зловмисна поведінка може мати різноманітні мотивації, такі як бажання влади, контролю, розгрому або спустошення. Ці мотиви прямо суперечать конструктивним цінностям, які сприяють співробітництву, розвитку і добробуту індивіда чи групи. Наприклад, деякі люди можуть вчиняти злочини або насильство з метою підкорення, контролю або звільнення власних негативних емоцій. Така деструктивна поведінка підсилює їх почуття сили і влади, хоча це прямо суперечить гідності, взаєморозумінню і людським правам. У цьому контексті важливо відрізнити саму зловмисну поведінку від її мотивів. Хоча зовнішні дії можуть бути схожі, мотиви роблять дещо іншою деструктивну поведінку. Отже, сама по собі зловмисна поведінка не є деструктивною, але мотиви, що стоять за нею, можуть мати деструктивний вплив на особу або оточуючих. Чітке розуміння цих мотивів може бути важливим кроком у розвитку конструктивних взаємодій та спільного добробуту.

Спонукальним фактором агресивної поведінки можуть бути так звані «сторонні спостерігачі». В. Гиричук зазначає, що це може призвести до збільшення агресії у людей, оскільки вони відчують підтримку з боку сторонніх. Так, коли сторонні спостерігачі насміхаються над учасниками конфлікту, це може образити людей і викликати у них бажання помститися або проявити агресію. Водночас, якщо сторонні спостерігачі доброзичливо втручаються та надають поради, агресія може бути придушена [3].

Агресія, за твердженням Адлера, є способом компенсувати почуття неповноцінності. Люди, які відчують себе менш цінними або неповноцінними, прагнуть до влади і престижу, щоб відчуті себе більш значущими і важливими. Це прагнення до влади і самореалізації може спонукати людину до досягнень у різних сферах, таких як наука, мистецтво, спорт і техніка. Науковець уважав, що агресія не є злом, але є благом і стимулом до розуміння і розвитку людства. Це почуття неповноцінності активізує нас до використання власних здібностей і засобів захисту, що допомагає нам досягнути влади і престижу в різних сферах життя [4].

Отже, агресія і агресивність можуть виявлятися у різних формах – фізична агресія (удари, штовхання, напади), вербальна агресія (зневажливі слова, образи, загрози) або невербальна агресія (злісні жести, міміка, загрозна постава). Вони можуть мати негативні наслідки для жертви, зокрема фізичні та психологічні травми, нездорові відносини та втрату довіри до людей.

Список використаних джерел

1. Булах І.С. Ціннісні орієнтації в контексті особистісної позиції сучасного підлітка. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. Вип. 1. С. 115–131.
2. Гришук Ю.В. Підліткова субкультура: психологічні та соціальногрупові особливості. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 3 (7). С. 38–46.
3. Алпатова О.В. Вікова психологія: навч. посібник. К.: НАУ, 2017. 140 с.

4. Качмар О. Особливості прояву агресії в підлітковому віці та способи її профілактики й подолання. *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків: ХНПУ, 2017. Вип.48 (Ч. II). С. 150–162.